

BLIKK PÅ NORDEN

- Litt om jobb og økonomi

1. Arbeidsløsheten stabil på et høyere nivå
2. Nedgang i sysselsettingsrater i hele Norden
3. Ungdom særlig utsatt i dårlige tider
4. Fagorganisering og LOs andel

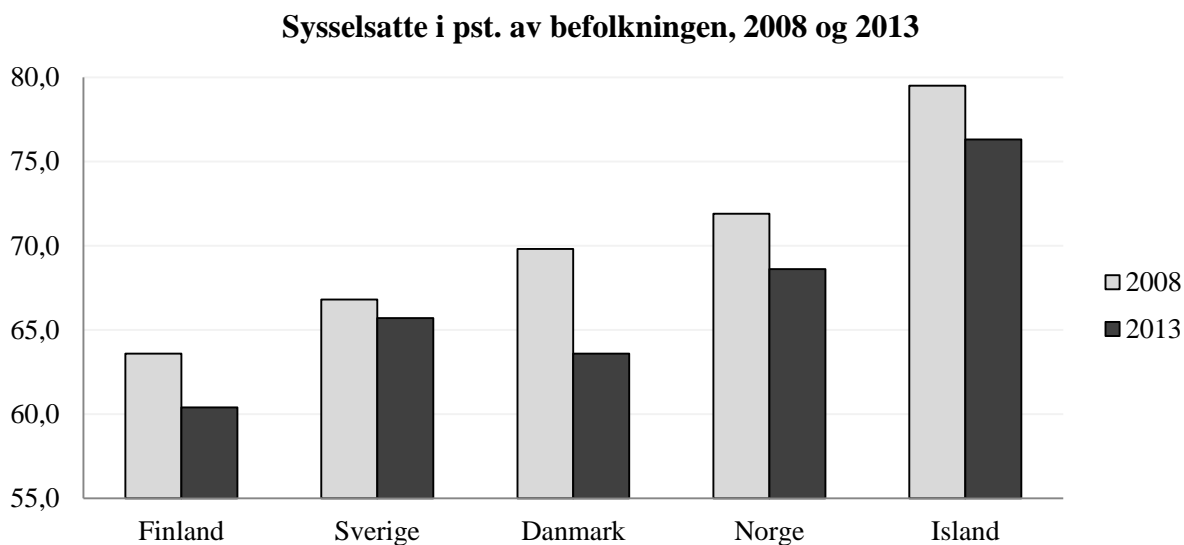
Juni 2014

Laget til nordisk LO-økonommøte
Ålesund 16.-17. juni

* * *

Norden er fortsatt merket av Eurokrisen og ettervirkningen av finanskrisen 2008-2009. Både den aktuelle situasjon og endringene er påvirket av næringsstrukturen i det enkelte land og den politikk som har vært ført i det siste. Andelen sysselsatte er fortsatt høyere i Norden enn i andre land, men finanskrisen medvirket til at nivået fikk en knekk nedover. Nedgangen er størst i de yngre aldersgruppene og blant menn.

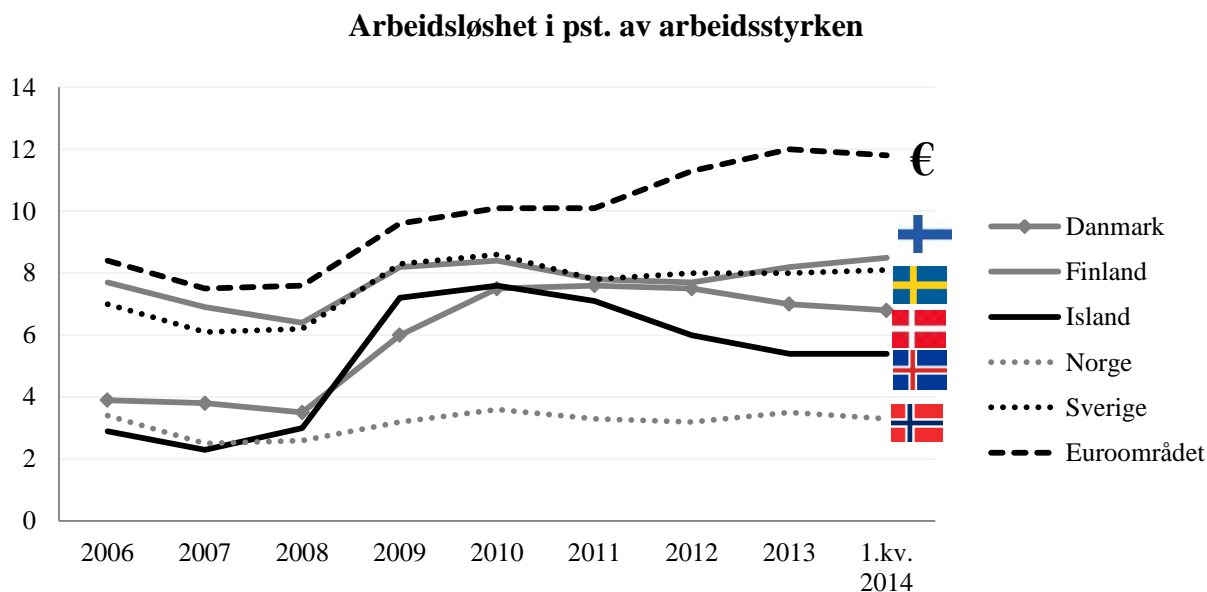
Den etterfølgende figuren viser sysselsettingsrater i følge arbeidskraftundersøkelsen. Det man teller gjennom disse spørreundersøkelsene er registrerte bosatte, og arbeidskraft fra andre land fanges derfor ikke opp fullt ut. Et bedre bilde som fanger opp ikke-bosatte kan en få i registerbasert statistikk. Denne inngår i grunnlaget for Nasjonalregnskapet, men heller ikke her behandles utstasjonert arbeidskraft.

Kilde: Eurostat

1. ARBEIDSLØSHETEN I NORDEN STABIL PÅ ET HØYERE NIVÅ

Arbeidsledigheten vil stå i fokus i lang tid fremover. De siste OECD-data gjengitt i den etterfølgende figur viser at de nordiske land før finanskrisen startet på ulike nivåer for arbeidsløsheten, og at den har utviklet seg noe ulikt siden 2006. Bildet fremover fremstår fortsatt som usikkert, selv om det er tegn til bedring i eurosonen.

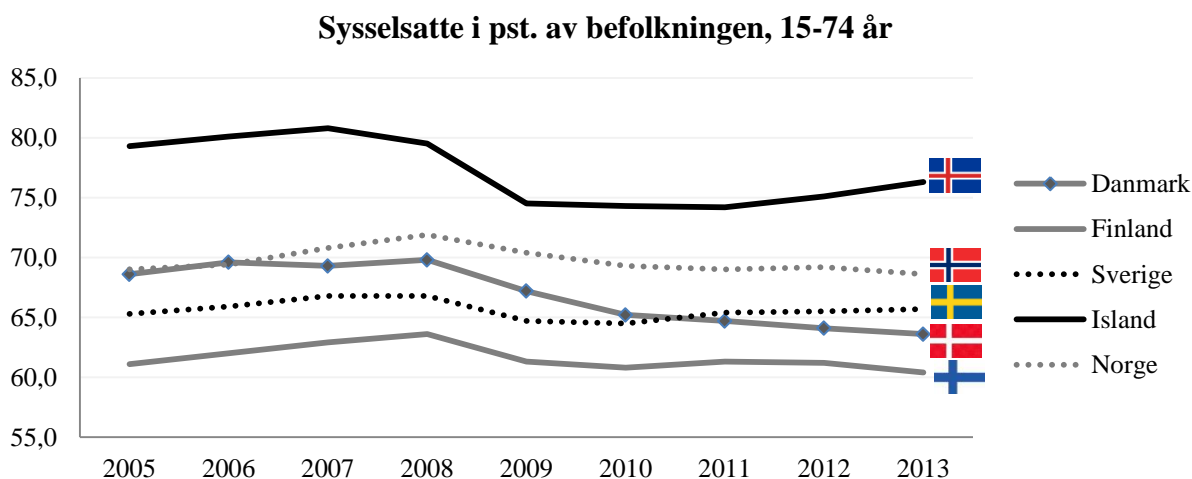

Kilde: OECD

Tallene som uttrykker arbeidsløshetsnivået kan lett undervurdere omfanget av den reelle ledigheten, særlig i dårlige tider. Dårlige utsikter for å få jobb medfører at flere unnlater å søke jobb, og vil dermed ikke regnes med i ledighetsstatistikken. En annen indikator for situasjonen på arbeidsmarkedet er hvor stor andel som er jobb. Da tallfester man indirekte også det motsatte: hvor stor andel som ikke er i arbeid enten de telles som ledige arbeidssøkere eller ikke.

2. NEDGANG I SYSSELSETTINGSRATER I HELE NORDEN

Andelen sysselsatte er fortsatt høyere i Norden enn i andre land, men finanskrisen medvirket til at nivået fikk en knekk nedover. Tallene i etterfølgende figurer og tabell er fra Arbeidskraftundersøkelsen, som er en utvalgsundersøkelse blant bosatte. Arbeidsinnvandring av kortere varighet fanges derfor ikke opp i denne statistikken.

Kilde: Eurostat

Fallet i sysselsettingsrate etter 2008 har vært klart størst i Danmark, mens nedgangen har vært minst i Sverige. Norge skiller seg ut med en særlig høy befolkningsvekst, noe som gjør at sysselsettingsraten går ned til tross for at sysselsettingsveksten her har vært større enn i de andre nordiske landene.

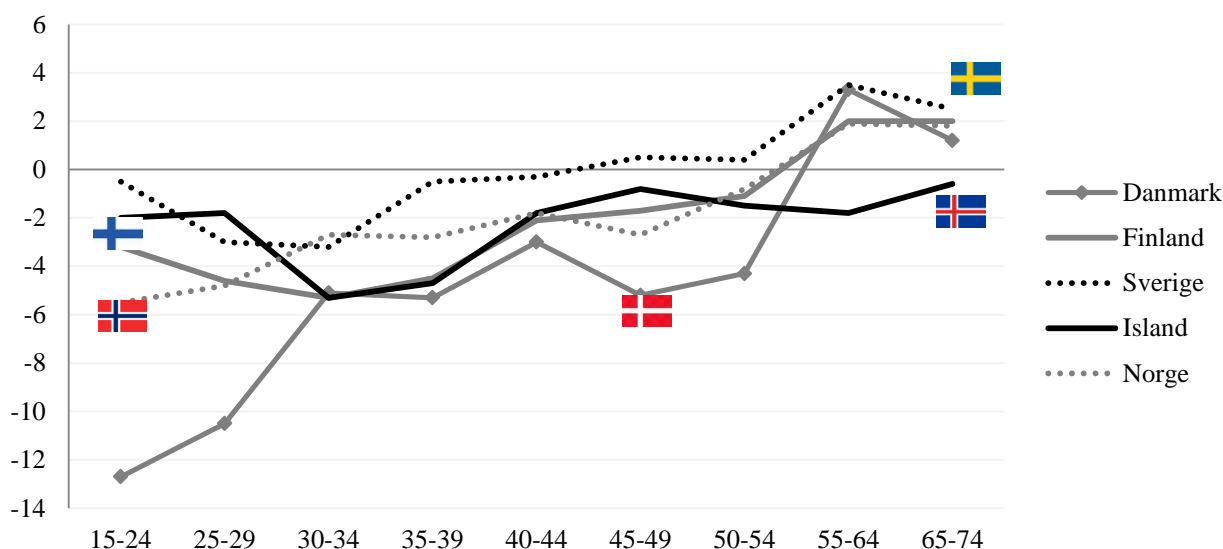
Endring sysselsettingsrate, befolknings- og sysselsettingsvekst 2008-2013, 15-74 år

	Endring syss.rate, prosentpoeng	Befolkningsvekst, prosent	Sysselsettingsvekst, prosent
Danmark	-6,2	3,3	-5,8
Finland	-3,2	2,2	-2,9
Sverige	-1,1	4,1	2,4
Island	-3,2	1,9	-2,2
Norge	-3,3	8,4	3,5

Kilde: Eurostat

Figuren nedenfor viser en relativt parallell aldersfordelt endring i sysselsettingsrate i de nordiske landene. Nedgangen i sysselsettingsrate er størst i de yngre aldersgruppene, mens andelen i befolkningen som er sysselsatt har gått opp blant de over 55 år i alle land bortsett fra Island.

Endring i sysselsettingsrate 2008-13, etter alder

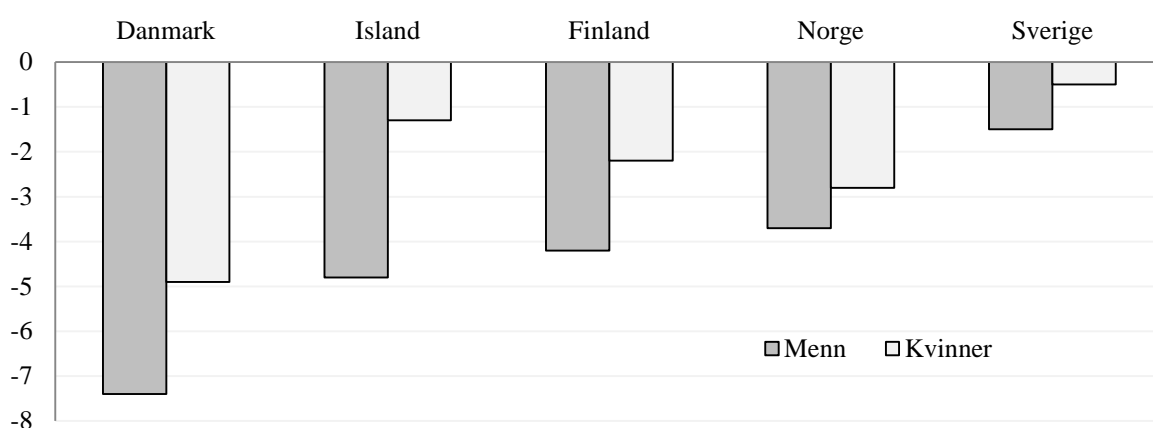

Kilde: Eurostat

De yngste aldersgruppene er tradisjonelt mer utsatt for konjunktorendringer, og mange av disse er under utdanning. Se nærmere omtale i neste kapittel. Pensjonsreformer og tilrettelegging for seniorer i arbeidslivet har bidratt til høyere sysselsettingsrate i de høyeste aldersgruppene.

Nedgangen i sysselsettingsrate er størst blant menn i alle nordiske land. Dette har sammenheng med at menn i større grad enn kvinner er sysselsatt i konjunkturutsatte næringer. For Norges del spiller det også inn at innvandringen fra EU-land i Øst-Europa har vært sterkere blant menn enn blant kvinner.

Endring sysselsettingsrate 2008-13, 15-74 år, etter kjønn

Kilde: Eurostat

En viktig årsak til relativt sterke negative utslag i arbeidsmarkedet under finanskrisa var at produksjonsnedgangen var sterk i de nordiske land (med

unntak av Norge). Da veksten kom tilbake var den også noe sterkere i Norden (bortsett fra Danmark) enn i euroområdet.

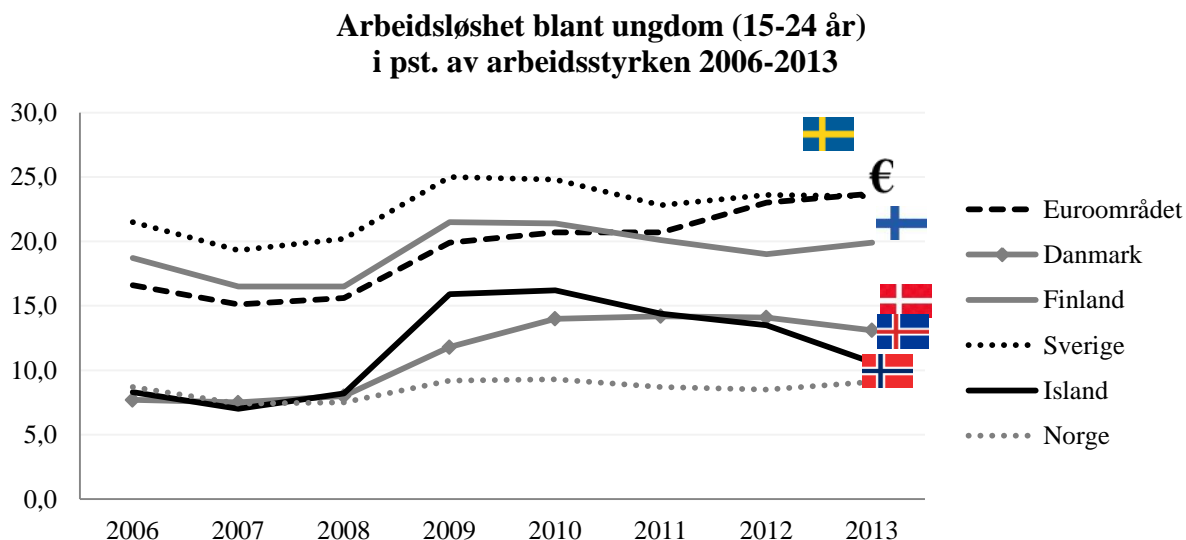
**Økonomisk vekst,
pst. endringer i BNP**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Danmark	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4	1,4
Finland	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1,0	-1,4	0,2
Island	4,7	6,0	1,2	-6,6	-4,1	2,7	1,5	3,3	2,7
Norge	4,8	5,3	1,5	-1,6	1,7	2,6	3,4	2,0	1,9
Sverige	4,6	3,4	-0,8	-5,0	6,3	3,0	1,3	1,5	2,8
Euroområdet	3,4	3,0	0,2	-4,4	1,9	1,6	-0,6	-0,4	1,2

Kilde: OECD Economic Outlook nr. 95. SSB for Fastlands-Norge, mai 2014.

3. UNGDOM SÆRLIG UTSATT I DÅRLIGE TIDER

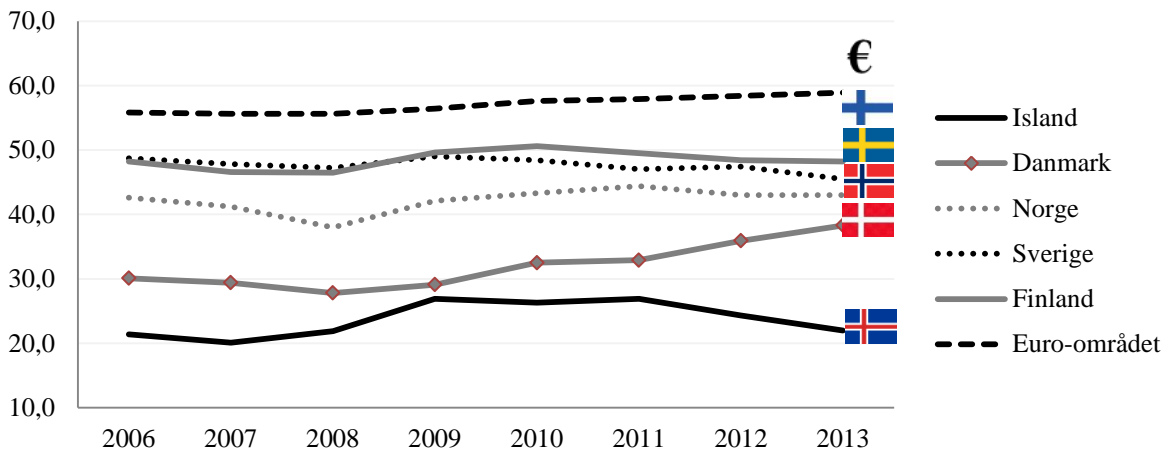
Ungdomsledigheten har blitt et særlig problem i årene etter at finanskrisen inntraff. Det er ikke uvanlig at ungdom rammes særlig hardt i en økonomisk nedgangsperiode. Det er vanskelig å entre arbeidsmarkedet når det er få utlyste stillinger. Unge mister oftere jobben i en nedgangsperiode, blant annet på grunn av ansiennitetsregler. Ungdom er overrepresentert i midlertidige jobber, og jobber oftere i konjunkturutsatte næringer.

Kilde: Eurostat

Tall for ungdomsledigheten gir imidlertid ikke en dekkende beskrivelse av hvordan ungdoms tilknytning til arbeidsmarkedet har utviklet seg gjennom den økonomiske krisa, og gir heller ikke et fullgodt bilde av forskjeller mellom landene. Ledighet angis nemlig vanligvis i prosent av arbeidsstyrken, og det er store variasjoner i hvor stor andel av de unge som er en del av arbeidsstyrken.

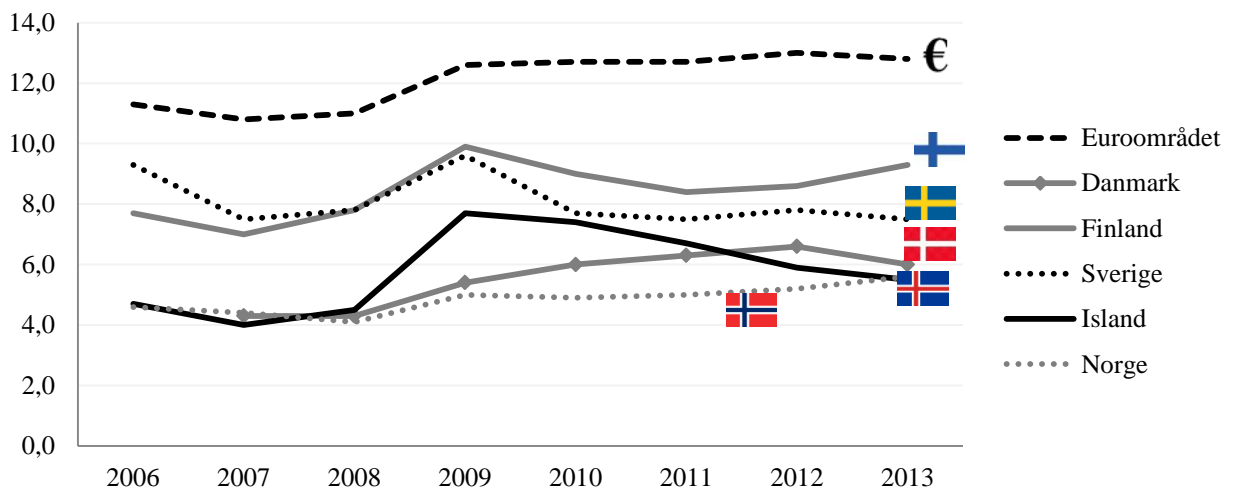
Ungdom (15-24 år) utenfor arbeidsstyrken i pst. av befolkningen. 2006-2013

Kilde: Eurostat

Figuren over viser andelen unge som hverken regnes som sysselsatt eller som arbeidsledig, og her er det store forskjeller mellom landene. Mange av disse ungdommene er under utdanning. I nedgangstider kan utdanning fungere som en ventil for unge på arbeidsmarkedet – er det vanskelig å få jobb kan et velfungerende utdanningssystem sørge for at det likevel er noe inntektsgivende og nyttig å ta seg til. Et godt supplement til ledighetsstatistikken er derfor informasjon om hvor mange ungdommer som hverken er sysselsatt eller under utdanning. Figuren under viser at denne andelen er på et høyere nivå enn før eurokrisen i alle nordiske land bortsett fra Sverige.

Ungdom (15-24 år) som hverken er sysselsatt eller i utdanning (NEETs)

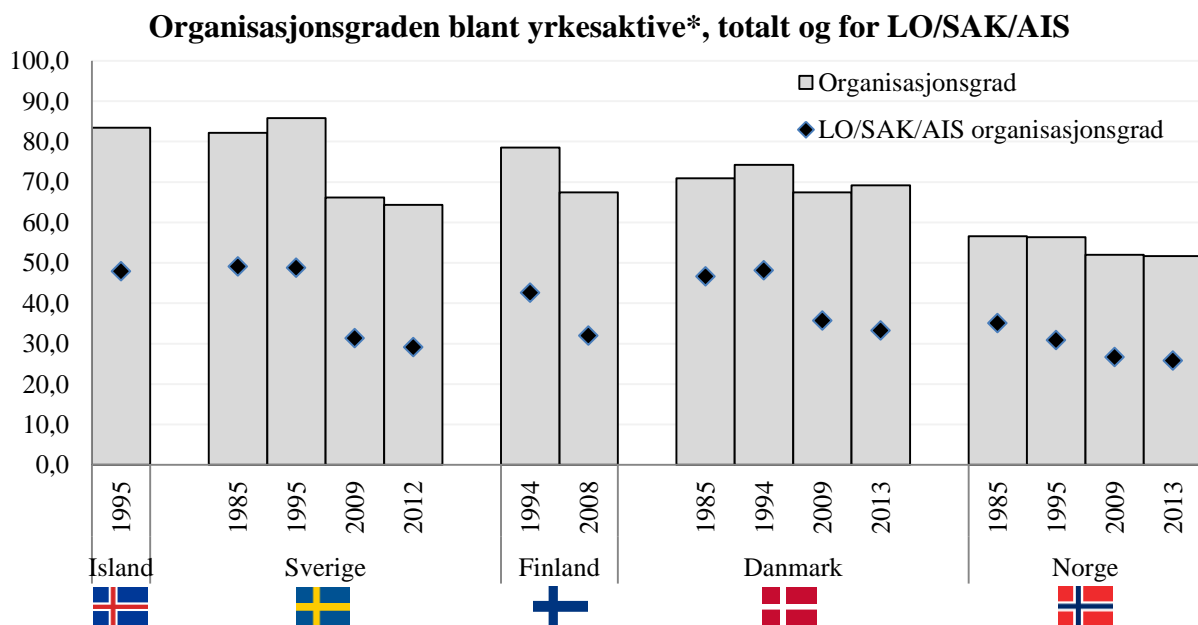
Kilde: Eurostat

4. FAGORGANISERING OG LOs ANDEL

Et bærende element i den nordiske modellen er et velorganisert arbeidsliv med brede koordinerende organisasjoner¹.

De nordiske landene, og særlig Danmark, Finland, Island og Sverige, har lenge vært de landene med høyest organisasjonsgrad på arbeidstakersiden. Dette kan delvis tilskrives ordninger der arbeidsledighetstrygden utbetales fra såkalte arbeidsledighetskasser (a-kasser), administrert av fagforbundene innen den enkelte bransje eller det enkelte yrke.

Organisasjonsgraden har imidlertid sunket i Norden de siste årene, og i særlig stor grad i Finland og Sverige. Samtidig har LO-andelen av de fagorganiserte gått ned i alle nordiske land (data for Island mangler). Det er altså en dobbel negativ effekt for LO-ene.

* Selvstendig næringsdrivende er unntatt. For Sverige, Finland og Danmark er arbeidsledige medlemmer inkludert.

Kilde: Fafo (K. Nergaard)

Endringene skjer særlig i privat sektor, der andelen LO-organiserte i utgangspunktet er lavest. I Sverige, Danmark og Finland har det vært gjennomført endringer i a-kassesystemet som har gjort fagorganisering dyrere. For alle nordiske land har endret næringsstruktur, internasjonalisering og endrede holdninger til kollektiv organisering bidratt til en svekket organisasjonsgrad².

¹ Se Jon Erik Dølvik: *Grunnpilarene i de nordiske modellene* (Nordmod2030)

² Se Søren Kaj Andersen m.fl.: *De nordiske aftalemodeller i åpne markeder – utfordringer og perspektiver* (Nordmod2030)

VEDLEGG

Det enkelte land i prosent av Norden samlet 2013

	Folketall	Sysselsetting	BNP
Sverige	36,8	37,3	34,3
Danmark	21,6	21,3	21,0
Finland	20,9	19,5	16,6
Norge	19,5	20,6	26,8
Island	1,2	1,4	1,4

Kilde: Eurostat

Sysselsettingsrater i Norden, etter alder. 2013

Totalt	Danmark	Finland	Sverige	Island	Norge
15-74 år	63,6	60,4	65,7	76,3	68,6
15-24 år	53,7	41,5	41,7	69,7	51,8
25-54 år	82,0	81,0	85,4	84,7	84,1
55-64 år	61,7	58,5	73,6	81,1	71,1
65-74 år	10,7	9,2	14,5	34,1	18,2

Yrkesaktive medlemmer i 1000, selvstendig næringsdrivende unntatt. For Danmark, Finland og Sverige er arbeidsledige medlemmer inkludert

	1985 ¹	1995 ²	2005 ³	2008	2011	2012	2013
Danmark¹							
- LO	1 119	1 208	1 142	987	872	895	867
Sum andre	581	654	751	831	912	926	936
- Lønnstakere og arbeidsledige	2 398	2 508	2 640	2 696	2 648	2 614	2 605
Finland²							
- SAK		911	794	749			
Sum andre		767	786	831			
- Lønnstakere og arbeidsledige		2 137		2 344			
Norge							
- LO	622	581	586	622	620	628	627
Sum andre	380	480	532	576	600	616	627
- Lønnstakere	1 772	1 882	2 116	2 328	2 365	2 411	2 427
Sverige							
- LO	2 004	1 926	1 587	1 385	1 298	1 292	
Sum andre	1 348	1 464	1 546	1 471	1 533	1 562	
- Lønnstakere og arbeidsledige	4 079	3 950	4 068	4 303	4 417	4 433	
Island							
- AIS		58					
Sum andre		43					
- Lønnstakere og arbeidsledige		121					

Kilde: Fafo (K.Nergaard)

¹ 1984 for Danmark

² 1994 for Finland og Danmark

³ 2004 for Finland